

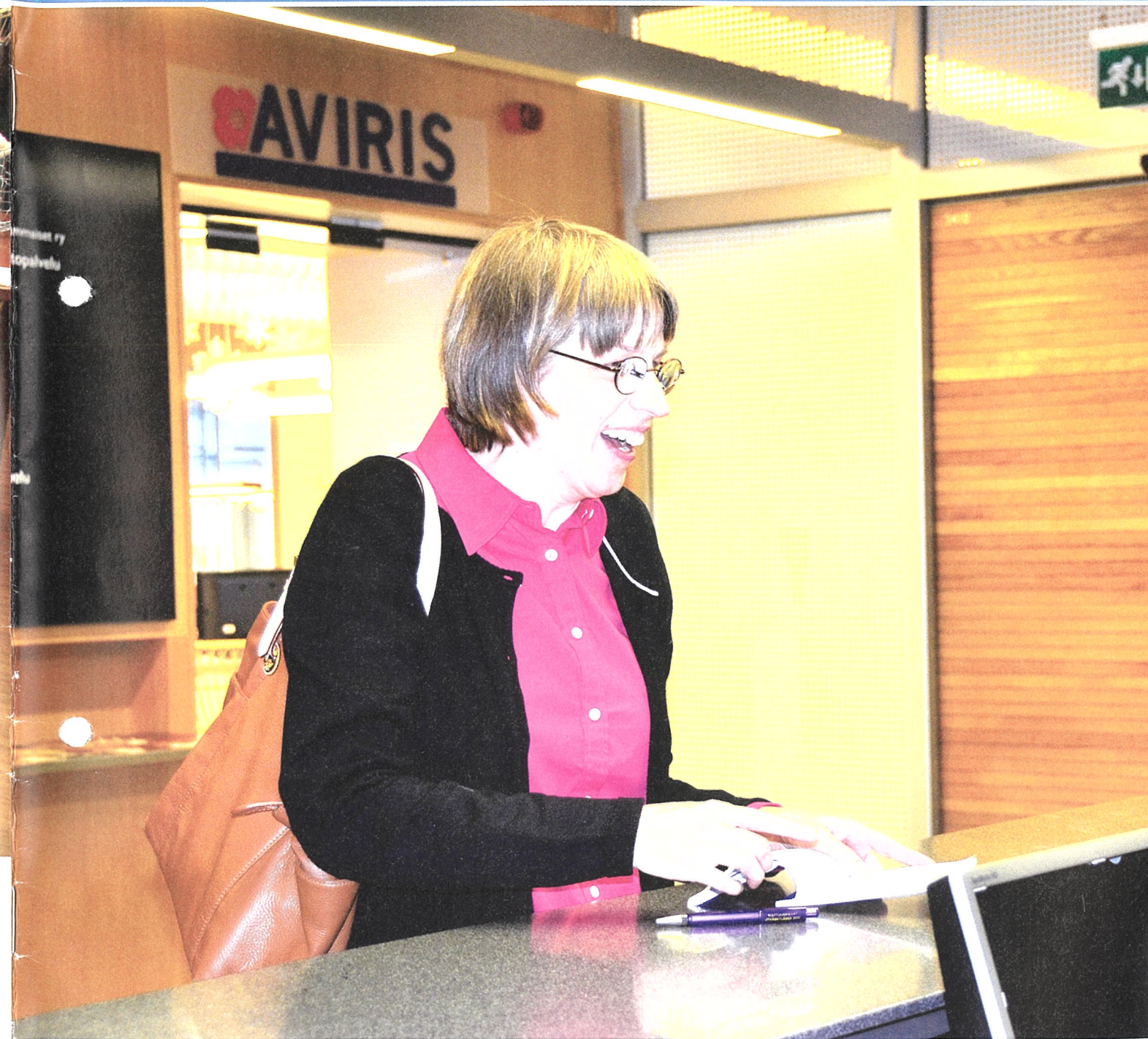
Rauli Jalon töiden näyttely

Toimintapäivien ohjaaja Milla Päiväniemi järjesti 5.3. Kuurosokeiden Toimintakeskuksella kuurosokean taiteilijan Rauli Jalon töiden retrospektiivin eli näyttelyn, jossa oli taiteilijan tuotantoa pitkältä ajalta. - Rauli Jalo on harvinainen moniosaaja, joka tekee töitä eri materiaaleista. Mikä tahansa saa Jalon käsissä uuden muodon. Näyttely osoitti jokaiselle, ettei luonnon, eläinten ja ympäristön tarkka havainnointi välttämättä edellytä näkeviä silmiä. Näyttely oli samalla myyntinäyttely, ja kauppa kävi, Milla Päiväniemi kehuu. Kuvan otti Pentti Pietiläinen.

TUNTOSARVI

Nro 3 ♦ Maaliskuu 2013

Suomen Kuurosokeat ry

Vihko ja kynä kulkevat aina

Justiinan 80 värikästä

Sisältö

Pääkirjoitus: Tavoiteohjelman merkitys ja sen päivitys.....	3
Tavoiteohjelmatyöryhmän ensimmäinen jalkautuminen.....	4
Vihko ja kynä kulkevat aina Marittan mukana.....	6
Mukana apuvälinesovituksessa.....	8
Kuulonäkövammaisten kuntoutusohjaaja.....	11
Tyttö tuli taas taloon.....	13
Justiinan 80 värikästä vuotta.....	14
Luvaton aikamme.....	18
Satuja keholle.....	19
Rauli Jalon töiden näyttely.....	20

Kannen kuvassa **Maritta Oksanen** liris-keskuksen infotiskin edessä.
Kuva: **Tuija Wetterstrand**.

Oikaisu: Tuntosarvi-lehdessä nro 2, 2013 oli viittomakielisistä uutisista kertovassa jutussa osa-aikaisen toimittajan nimi väärässä muodossa eli Thomas Sandberg. Toimittajan oikea nimi on **Thomas Sandholm**. Pahoittelemme virhettä!

Tuntosarvi nro 4 ilmestyy viikolla 17. Aineiston viimeinen jättöpäivä on 22.3.

TUNTOSARVI 39. vuosikerta. ISSN 0358-2280. **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry. **Taitto:** Tuija Wetterstrand. **Päätoimittaja:** tiedottaja Tuija Wetterstrand, p. 040 753 2026, s-posti: tiedotus@kuurosokeat.fi. **Toimitusneuvosto:** Esko Jäntti (puheenjohtaja), Ulla Kungas, Ari Suutarla, Paula Valminen, Jaakko Evonen (sihteeri) ja Tuija Wetterstrand. **Hinta:** vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen. 12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona ja/tai elektronisena versiona. Ruotsinkielinen Känfelspröten ilmestyy 4 kertaa vuodessa isokirjoituksella. **Tilaukset ja osoitteenmuutokset:** Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 IIRIS, p. 040 778 0299, faksi 040 604 7477, s-posti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi. **Toimiston aukioloaika:** ma-pe klo 8.00–15.45. **Painopaikka:** Oriveden Kirjapaino. Toimituksella on oikeus käyttää lehden juttuja yhdistyksen internet-sivuilla www.kuurosokeat.fi.

Tavoiteohjelman merkitys ja sen päivitys

Järjestön ensimmäisen tavoiteohjelman toimikausi päättyy ensi vuoden lopussa. Uuden tavoiteohjelman päivitys on aloitettu. Sekä meidän kuurosokeiden että työntekijöiden on ensin sisäistettävä miksi meillä on tavoiteohjelma ja mikä on sen merkitys kuurosokeustyössä.

Tavoiteohjelma on kuurosokeiden kannanotto järjestön toiminnan suuntaviivoihin:

1. Mitä yhdistyksen pitää tehdä vuosina 2015 - 2024.
2. Arvot, jotka ohjaavat järjestön toimintaa.
3. Toiminnot ja palvelut, joita järjestössä pitää jatkossa tuottaa.
4. Viesti yhteiskunnalle kuurosokeustyön suuntaviivoista.

Vuosittaiset teemat ja painopistealueet toimintasuunnitelmaan otetaan tavoiteohjelmasta. Työntekijöille tavoiteohjelma on työtä ohjaava työkalu.

Hallitus on nimennyt työryhmän, jonka tehtävänä on uuden tavoiteohjelman päivitys. Se tuodaan ensi vuoden syyskokoukselle hyväksyttäväksi.

Kuurosokeita henkilöitä ja järjestön työntekijöitä kuullaan päivitystyön

eri vaiheissa. Sitä kautta työryhmän jäsenet saavat evästyksiä tavoiteohjelman sisältöön. Tässä on siis hyvä keino vaikuttaa järjestön toiminnan suuntaviivoihin. Kuulemistilaisuuksissa saamme myös ajankohtaista tietoa, miten esimerkiksi vammais-palvelut toteutuvat eri puolilla Suomea ja vastaavatko järjestön tuottamat palvelut kuurosokeiden tarpeita sekä ennen kaikkea, mitä tarpeita ja odotuksia kohdistuu lähitulevaisuuteen. Myös julkisten palveluiden toteutuminen ja saatavuus kiinnostavat työryhmän jäseniä.

Toivomme teidän miettivän etukäteen seuraavia kysymyksiä: Miten erilaiset palvelut toteutuvat kohdallasi? Mitä pitäisi tehdä toisin ja/tai paremmin? Koetko olevasi tasavertainen muiden kanssa? Saatko riittävästi tietoa järjestön ja yhteiskunnan palveluista?

Tammikuun Tuntosarvessa oli järjestöpäällikkö **Heikki Majavan** kirjoittama juttu, jota käytetään myös tavoiteohjelmakeskustelujen pohjana. Se kannattaa lukea muistin virkistykseksi ennen työryhmän jäsenten vierailua.

Nyt on aika suunnata yhdessä ajatuksemme uuden tavoiteohjelman

sisältöön ja käyttää mahdollisuutta vaikuttaa järjestön toiminnan suuntaviivoihin vuosille 2015-2024.

Olemme vierailleet jo Tampereella ja kuulemistilaisuuksia on sovitettu Turkuun, Poriin ja Ouluun. Hyvät kerhonvetäjät ja virikeohjaajat, mikäli kiinnostuksenne heräsi ta-

voiteohjelman kuulemistilaisuutta kohtaan, niin ottakaa yhteyttä järjestöpäällikkö Heikki Majavaan, joka koordinoi kuulemistilaisuudet.

Keväisin terveisin ja työryhmän puolesta,
Tuula Hartikainen
työryhmän puheenjohtaja. ♦

Tavoiteohjelmatyöryhmän ensimmäinen jalkautuminen

Teksti ja kuvat: Tuija Wetterstrand

Tampereen kerhotiloissa oli tungosta ennen tavoiteohjelma-keskustelun alkua. Väkeä oli tullut paikalle sankoin joukoin, mukana oli myös ensikertalaisia.

Kerhon vetäjä **Riitta Ruissalo** toivotti kaikki kerholaiset ja vieraat tervetulleeksi. Esittelykierroksen jälkeen keskustelu alkoi vammais- palveluista ja jatkui yhdistyksen tarjoamiin palveluihin.

Kuljetuspalveluihin oltiin pääosin tyytyväisiä, mutta ongelmia saat- ta syntyä, jos kotikunta on muualla kuin Tampereella. Matkoihin toivot- tiin myös lisää joustoa, kun matkus- tetaan eri paikkakunnalle. Matkat sairaalaan herättivät keskustelua.

– Jos on menossa sairaalaan vie- railukäynnille omaista tai ystävää katsomaan, niin se pitää sanoa heti matkaa tilatessa.

Tulkin saamisessa on joskus ollut on- gelmia, jos palvelu on tilattu eri paik- kakunnalle. – Haluaisin tilata tulkin viittomakielellä web-kameran kautta, haaveili **Päivi Suontakanen**.

Henkilökohtainen apu on ollut sub- jektiivinen oikeus syyskuun alusta 2009. Sitä haetaan kotikunnan so- siaalitoimen vammaispalvelusta. Päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten sitä myönnetään tarvittava määrä. Harrastuksiin, yhteiskunnalli- seen osallistumiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen kodin ulkopuolel- la vähimmäismäärä on 30 tuntia kuu- kaudessa. Viisi paikallaolijaa oli saa-

Tavoiteohjelmatyöryhmän ensimmäinen jalkautuminen tapahtui Tampe- reen kerhon kutsusta 26.2. Kerhotila oli täynnä väkeä ja keskustelu vilkas- ta. Tampereen kerhon vetäjä Riitta Ruissalo oikeanpuoleisessa kuvassa eturivissä oikealla.

nut päätöksen henkilökohtaisesta avusta. Ongelmia on ollut tietää, mitä työtä avustajaa voi pyytää tekemään. Kun näkö ja kuulo heikkenevät, niin avustajan valitseminen vaikeutuu. Siinä tilanteessa myös vieraan ih- misen päästäminen omaan kotiin ja hänen kouluttamisensa koettiin han- kalaksi. Ennen Kelaa jotkut tulkkikes- kukset välittivät myös viittomakielen ohjaajia kuulonäkövammaisille, nyt ohjaajia on vaikea saada avustajiksi, koska palkka on niin pieni.

Myös omaishoitajapäätöstä haetaan kunnan sosiaalitoimesta. Vain yhdel- lä kerholaisella oli omaishoitaja, oma puoliso. Tampereella ei ole vielä jä- tetty omaishoitajien sopimuksia uu- simatta tai alennettu palkkoja, kuten esimerkiksi Jyväskylässä.

Apuvälineistä eniten keskustelua herätti hälytínjärjestelmä ja sen toi- mivuus. Apuvälineasioiden todettiin yleisesti ottaen olevan kunnossa.

Keskustelu jatkui järjestön tarjoamis- ta palveluista. Kursseista ja leireistä ei tiedetty riittävästi, vaikka niistä il- moitellaan säännöllisesti Uutisleh- dessä. Viittomakieliset toivoivat You- Tuben tai Skypen kautta tapahtuvaa tiedottamista enemmän.

Aluesihteeripalveluja pidettiin tärkei- nä ja toimivina. Kuntoutumiskurssien sisällöstä ja järjestelyistä tuli kritiik- kiä, esimerkiksi induktiosilmukkaa ei ole aina saatu toimimaan. Yhteistä, vapaata ohjelmaa kaivattiin enem- män. – Kuntoutumisen muoto pitäi- si olla vapaampaa ja kuurosokeita ottaa enemmän mukaan suunnitte- luun. Kuurosokeat eivät näytä oikein mahtuvan RAY:n ja Kelan asettamiin raameihin, sanoi **Milla Päiväniemi**.

Kolme tuntia hujahti hetkessä ja monta asiaa jäi vielä käymättä läpi. Keskustelu jatkuu kerhojen kutsus- ta sekä kevätkokouksen jälkeen sunnuntaina 28.4. ♦

Vihko ja kynä kulkevat aina Marittan mukana

Maritta Oksanen (vas.) tiedustelelee kokeeksi liiruksen palvelusihteeri Tiina Murtosaarelta kuntosalin sijaintia ja kirjoittaa kysymyksen vihkoon. Kuntosalin sijainti toisessa kerroksessa selviää. Tiina Murtosaari miettii itse, että viittomakielestä olisi paljon hyötyä hänen ammatissaan.

Teksti ja kuva: Tuija Wetterstrand

Maritta Oksanen on tullut kotiaan Laukaasta vierailemaan Espoossa asuvan sisarensa luona. Sitä ennen hän piipahtaa liiriksessä juttutuokiolla. Mukana tapaamisessa on viittomakielentulkki **Lea Tuomaala**.

Maritta on syntymästään kuulonäkövammaisen ja viittomakielinen. - Isompia asioita varten tilaan aina tulkin, mutta pienemmät asiat hoidan usein kirjoittamalla vihkoon.

Maritta Oksanen näyttää pientä muistivihkoa ja kynää.

- Nämä kulkevat minulla aina mukana. Ne on tarkoitettu kuulevien

kanssa kommunikointiin silloin, kun tulkki ei ole mukana. Esimerkiksi jos menen apteekkiin tai kauppaan, voin kirjoittaa tuotteen nimen ja myyjä voi sitten näyttää minulle sen paikan hyllyssä.

Vihkon avulla Maritta myös kertaa vaikkapa suomen kielen päätteitä ja verbien aikamuotoja, että kielitaito pysyy yllä.

- Olen niin tyytyväinen, että olen oppinut hyvin suomea ja haluan oppia koko ajan lisää.

Aivan itsestään ei kielitaito ole tullut. Maritta Oksanen on vanhin kolmesta sisaruksesta, muu perhe on kuuleva. Vanhemmat opettelivat viittomakieltä sen verran, että tärkeimmät asiat saatiin selvitettyä.

- Se oli sellaista kotiviittomista, Maritta kuvailee. Sekä äidin että isän yksi veli on kuuro, ja heidän kanssaan tuli joskus viitottua. Viittomakieli vahvistui kuitenkin vasta peruskoulussa, jonka Maritta kävi Jyväskylän Haukkarannassa.

- Siellä opin viittomakielen kunnolla, mutta suomen kielen pohja jäi hyvin heikoksi. Vasta peruskoulun jälkeen, kun menin opiskelemaan Nikkarilan kotitalousoppilaitokseen Pieksämäelle, aloin saada kunnan opetusta suomen kielessä.

Nikkarilan kotitalousoppilaitoksessa Maritta Oksanen opiskeli kolme vuotta, vuosina 1985 - 1988, ja sai koko opiskeluajan yksityisopetusta suomen kielessä.

- **Petri Virtanen** oli opettajan nimi. Hän oli tosi hyvä opettaja ja kielitaitoni kehittyi valtavasti. Oli upea tunne, kun opin kirjoittamaan ja pääsin käyttämään tekstipuhelinta. Nyt hyödynnän taitojani kun kirjoitan tekstiviestejä ja sähköposteja. Lisäksi luen lehtiä; Hyvä terveys on suosikkini, koska siinä kuvat tukevat hyvin tekstin ymmärtämistä.

Nikkarilan jälkeen Maritta meni opiskelemaan vielä vuodeksi Kuurojen kansanopistoon Valkeaan taloon. Sen jälkeen hän sai keittiöapulaisen paikan Puustellin työkylästä, joka sijaitsee Laukaassa.

- Sinne oli vaikea saada tulkkia, mutta kynä ja paperi olivat apuna sielläkin. Emäntä osasi vähän sormittaa ja viittoa, mutta yleensä tehtävät laitettiin paperille.

Näihin aikoihin Maritta liittyi myös Suomen Kuurosokeat ry:n jäseneksi.

- Olisikohan ollut vuosi 1990. Halusin osallistua syyskokoukseen ja tuttavani vinkkasi, että pitää olla jäsen, jos aikoo osallistua. Aluksi kävin kokouksissa harvakseltaan, mutta nykyään käyn säännöllisesti sekä syys- että kevätkokouksissa.

Puustellin työkylässä vierähti lopulta kymmenen vuotta, lukuun ottamatta yhden vuoden lisäopintoja silloisessa Arlainstituutissa. Vuonna 2000 Maritta vaihtoi työpaikkaa palvelukeskus Metsolaan Jyväskylään.

- Olen opiskelujen jälkeen ollut koko ajan työelämässä. Päivääkään en ole ollut työttömänä, Maritta muistuttaa ylpeänä.

Metsolassa kommunikaatio sujuu pääasiassa viittomakielellä, mutta Maritta ei jätä tilaisuutta käyttämättä päästäkseen harjoittelemaan suomea.

- Se on hauskaa, kun saan töissä kirjoittaa tarroille tuotenimiä. ♦

Kuvassa vasemmalla pidetään käsissä paristokäyttöistä herätyskelloa ja täristintä, keskellä tulkki selventää sanaa käteen suuraakkosilla ja oikealla kaulaan laitettava induktiosilmukka, joka on parhaillaan latauksessa verkkovirralla toimivassa telakassa.

Mukana apuvälinesovituksessa

Teksti ja kuvat: Tuija Wetterstrand

Kuulonäkövammaisten kuntoutusohjaajana HUS:ssa (Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri) työskentelevä **Niina Hänninen** on sopinut tapaamisen **Eila Särkimäen** ja hänen tulkkinsa kanssa silmäpoliklinikan eteen. Niinan ja Eilan on tarkoitus käydä läpi apuvälineasioita. Eila Särkimäen ystävällisellä luvalla myös tiedottaja pääsee mukaan apuvälineiden sovitukseen ja kertomaan siitä Tuntosarven lukijoille.

Niina Hännisen toimisto sijaitsee Biomedicumissa, muutaman sadan metrin päässä silmäklinikalta. - Toimistooni on niin vaikea löytää, että sovin tapaamisen yleensä joko sil-

mä- tai korvaklinikan eteen, minne ihmiset osaavat tulla. Enimmäkseen teen kotikäyntejä, Niina kertoo.

Eilan kanssa on tarkoitus käydä läpi herätyskello, kännykän induktiosilmukka ja induktiosilmukka, mikä on tarkoitettu muun muassa radion ja television kuunteluun.

Niina on ottanut pöydälle esille neljä eri herätyskellovaihtoehtoa, kaksi viisarillista ja kaksi digitaalisella näytöllä. Eila kertoo, että hänellä on kotona viisarillinen kello, jonka kellotaulu aukeaa niin, että viisareita voi tunnustella. - Se ei ole kovin kestävä mallia, viisarit irtoilevat jo.

Eila ei kuitenkaan nykyisellä näkökyvyllään enää erota digitaalisten

kellojen numeronäyttöä, saatikka viisareita lasin lävitse. - Kellotaulullinen vanha kello, josta saa kannen auki ja ajan tunnusteltua viisareista, on sittenkin näistä paras vaihtoehto minulle, Eila miettii.

Eila varmistaa vielä, että kellon täristin toimii. Niina ottaa täristimen paketista, laittaa paristot sisään ja liittää täristinpiuhan kelloon kiinni. - Toimii, toteavat molemmat.

Niina Hänninen muistuttaa vielä puhuvista kelloista, joita on esimerkiksi Aviriksessä myytävänä eri mallisia. Puhuvia kelloja ei kuitenkaan saa sairaalan kautta apuvälineenä, vaan ne pitää ostaa itse.

Seuraavana on vuorossa kännykkään langattomasti bluetoothin avulla liitettävä kaulainduktiosilmukka mallia Nokian LPS5. Kaulainduktiosilmukka myönnetään sairaalasta apuvälineenä vain kuulonäkövammaisille. Silmukka vaikuttaa näppärältä, eikä kännykän edes tarvitse olla puhuessa kädessä.

- Kun kännykkään vastaa, painetaan silmukan edessä olevaa monitoiminäppäintä ja kuulolaite laitetaan T-asennolle. Kännykkä voi olla vaikka kassissa, Niina havainnollistaa.

Eilaa askarruttaa, kuinka kaukana induktiosilmukka ja kännykkä voivat toisistaan olla. - Toimiiko toises-

ta huoneesta? Siihen Niinalla ei ole vastausta, mutta hän lupaa tarkistaa asian.

Niina ei kuitenkaan voi luovuttaa induktiosilmukkaa, koska Eilan kännykkä on niin vanhaa mallia, että siinä ei ole bluetooth-toimintoa.

Niina suosittelee hankittavaksi Doromerkkisen, helppokäyttöisen kännykän. Eila ei saa oudosta nimestä selvää ja pyytää tulkkia kirjoittamaan sanan käteensä suuraakkosilla. Eila kertoo, että hän käyttää paljon käteen tai keholle piirtämistä sekä lähettäjänä että vastaanottajana, kun pitää selventää jokin outo sana.

- Suuraakkoset ovat käytössä erinomaiset, koska äidinkieleni on suomi. Joskus arvaan sanan jo ennen kuin se on kirjoitettu loppuun.

Tapaamisen viimeinen käyttöön soveltuvaksi arvioitava apuväline on induktiosilmukka, minkä saa liitettyä esimerkiksi televisioon tai radioon.

- Silmukan telakkaosan pitää olla aina verkkovirrassa, mutta induktiosilmukka toimii langattomasti. Telakasta eli latauslaitteesta liitetään piuha radion tai television kuulokeiliäntään. Kuunneltaessa kuulolaitteen pitää tietenkin olla T-asennossa. Televisioon piuha kannattaa liittää scart-liittimen kanssa, niin muutkin kuulevat äänet, Niina neuvo.

- Käytön jälkeen silmukka laitetaan lataukseen telakkaan, siten se on aina toimintavalmiudessa. Aina kun silmukka laitetaan telakkaan, se menee automaattisesti pois päältä, Niina näyttää. Eila haluaa testata induktiosilmukkaa vielä oman Daisy-laitteensa kanssa, koska lukee paljon äänikirjoja. Kuulokeliitäntä löytyy ja ääni kuuluu suoraan omasta kuulolaitteesta. Eila harmittelee sitä, että verkkovirran vaativan telakan kanssa laitetta on vaikea käyttää matkoilla, paitsi junissa, joissa on pistokkeet.

- Induktio toistaa kuitenkin ääntä hyvin selvästi, Eila kiittelee.

Niina muistuttaa vielä, että kotiin voi asentaa kiinteänkin induktion.

- Se on helpoin tapa, aina toimintavalmis kun kuulolaitteen laittaa T-asentoon.

Kiinteä induktiosilmukka ei tule sairaalan kautta, vaan sitä haetaan kaupungin vammaispalvelujen kautta niin kuin kaikkia muitakin kodin muutostöitä. Niina lupaa tehdä tarvittavan sairaalan kuntoutusohjaajan suosituksen, jos Eila päätyy kiinteään silmukkaan. Kiinteän induktion saa kuitenkin vain yhteen osoitteeseen.

Lopuksi käydään läpi vielä yleisiä apuvälineasioita. Eila kertoo, että hänellä ei ole käytössä muita näön apuvälineitä kuin valkoinen keppi ja näkövammaisille tarkoitettu vahvempi valaistus.

- Lukutelevisiosta ei ole enää hyötyä, koska en enää näe lukea sen avulla.

- Aikaisemmin käytin paljon tietokonetta, kun siinä vielä oli helppokäyttöinen ovi-ohjelma. Nyt en ole enää jaksanut opiskella uutta käyttöjärjestelmää, kun pelkkä arjesta selviäminen vie koko ajan, Eila sanoo.

Niina kertoo, että on lukulaitteita, jotka skannaavat tekstin ja lukevat sen ääneen. Laite myönnetään harkinnanvaraisena. - Siitä saattaisi olla hyötyä, Niina pohtii.

Yleisesti ottaen apuvälinetarpeet ovat yksilöllisiä. Parhaat niksit löytyvät usein vertaistuellla, toisen kokemuksen kautta. Usein aivan tavallisista kaupoista saattaa löytyä tavaroita, jotka helpottavat arjessa.

Apuvälinesovituksesta Eila Särkimäki saa mukaansa herätyskellon täristimineen sekä Sennheiser-merkkisen induktiolaitteen. Niina muistuttaa vielä, että kaikki sairaalasta annettava tavara on lainassa ja laitteet pitää palauttaa, jos niille ei enää ole käyttöä. Jos laite rikkoon-
tuu, niin siitäkin on ilmoitettava. ♦

Kuulonäkövammaisten kuntoutusohjaaja

Niina Hänninen kävi helmikuun lopussa Helsingin viriketoiminnan vieraina esittelemässä sairaalan myöntämiä apuvälineitä.

Teksti: Tuija Wetterstrand

Kuva: Kalle Kiviniemi

Sairaaloiden silmä- ja korvaklini-
koiden asiakkaaksi tullaan aina lääkärin läheteellä. Kuulokeskussa kuulon apuvälineet myöntää kuntoutusohjaaja, kuulolaitteet audionomi ja sisäkorvaistutteen leikkaa lääkäri. Näön apuvälineet myöntää joko optikko tai näönkäytön ohjaaja. Näön puolelta tietokoneen apuvälineitä luovuttaa ATK-kuntoutusohjaaja.

Kuulonäkövammaisten kuntoutusohjaaja on niitä asiakkaita varten, jotka ovat saaneet lähetteen sekä silmä- että korvatautien poliklinikalle.

- Automaattisesti näitä tietoja ei pystytä yhdistämään, joten yhteistyötä ja palavereita tarvitaan, että asiakkaat ohjautuvat oikealle henkilölle, sanoo vuodesta 2011 HUS:ssa kuu-

lonäkövammaisten kuntoutusohjaajana toiminut **Niina Hänninen**.

Niina Hännisen työhön kuuluu kuulon apuvälineiden sovitus, niiden käyttöönoton ohjaus ja seuranta.
- Kotikäynneillä testaan myös näön apuvälineiden toimivuutta, vaikka en niitä itse myönnäkään.

Kotikäyntien lisäksi Niina käy päiväkodeissa ja työpaikoilla arvioimassa, miten kuulonäkövammaisen asiakas pärjää tässä ympäristössä ja mitä toimenpiteitä tarvitaan, että hän pärjäisi paremmin.

- Lisäksi kirjoitan erilaisia suosituksia. Kaikki kodin muutostyöt haetaan kaupungin vammaispalvelujen kautta ja niihin tarvitaan suositus. Kodin muutostöitä ovat esimerkiksi kodin yleisvalaistus, hälytinjaestelmä, kiinteiden induktioiden asentaminen ja näkövammaan liittyvien tukikahvojen tai kaiteiden asentaminen. Suositus tarvitaan myös vaikkapa kunnan maksamaan pistekirjoituksen tai viittomakielen opiskeluun tai tulkinkäyttöoikeuteen. Kela tai sosiaalitoimi vaatii suosituksen ennen kuin myöntää kommunikaation apuvälineitä, kuten FM-laitteet, kännykät tai vahvistinpuhelin.

Niina Hänninen teki vielä luettelon sairaalan kautta myönnettävistä kuulon ja näön apuvälineistä:

Kuulon apuvälineet (kuulolaitteiden ja sisäkorvaistutusten lisäksi):

- ♦ radion ja tv:n kuunteluun tarkoitettu induktiosilmukka
- ♦ kännykän induktiosilmukka
- ♦ herätyskellot tärstimillä
- ♦ puhelinhälyttimet
- ♦ lankapuhelimen äänenvahvistimet
- ♦ itkuhälyttimet
- ♦ hälytinjaestelmän osia harkinnanvaraisesti, jos vammaispalvelu ei jostain syystä myönnä sitä. Tai jos tarpeena vain yksi hälytinjaestelmän osa, kuten ovikellon vahvistin
- ♦ kommunikaattorit
- ♦ tinnitusmaskerit.

Näön apuvälineet:

- ♦ lukulasit
- ♦ absorptiolasit
- ♦ aurinkolasit
- ♦ suurennuslasit
- ♦ kiikarit ja kaukoputket
- ♦ lukutelineet ja kirjanpitimet
- ♦ valkoiset kepit (ensimmäinen keppi tulee aina sairaalalta)
- ♦ suurennusohjelmat
- ♦ ruudunlukuohjelmat
- ♦ tekstintunnistusohjelmat
- ♦ luku-tv
- ♦ lukukone
- ♦ pistekirjoituskoneet
- ♦ opaskoirat
- (♦ piilolinssit, silmäproteesit). ♦

Tyttö tuli taloon

Hänen nimensä on Pirjo Neuvonen ja hän on kotoisin Kajaanista. Juuri nyt hän on sopeutumisvalmennuskurssilla Onnelassa. Pirjo on uusi Kouvolan piirin aluesihtööri, ikä vuotta vaille 30.

Tyttö tuli taas taloon

Teksti: Tuija Wetterstrand

Pirjo Tyrmi, silloinen **Neuvonen**, tuli ensimmäistä kertaa Suomen Kuurosokeat ry:n palvelukseen lokakuussa 1987, perustamaan Kouvolan aluetoimistoa. Tuntosarvessa oli uuden työntekijän haastattelu ot-sikolla "Tyttö tuli taloon". 25 vuotta myöhemmin tyttö tuli taas taloon, nyt eläkkeelle jääneen Kouvolan aluesihtööri **Kirsti Koposen** seuraajaksi.

– Tämä on kolmas kerta, kun aloitin työt Suomen Kuurosokeat ry:ssä. Ensimmäisen työrupeaman jälkeen muutin Turkuun, missä toimin muun muassa kuurosokeiden ja viittomakielisten lasten kuntoutusohjaajana Turun yliopistollisessa keskussairaalassa.

Pirjon seuraava pesti yhdistyksen palveluksessa oli Helsingin aluesihteerinä 2000-luvun molemmin puolin.

– Helsingistä muutin Kuopion kautta Lappeenrantaan, missä asun edelleen. Olin pitkään töissä lastensuoje-

Pirjo Tyrmin viittomamerkki tehdään napauttamalla käsimuodolla N oikean korvan korvalehteä. Merkki tulee entisestä sukunimestä Neuvonen ja kahdesta korvakorusta.

lun puolella. Mutta raskas kolmivuorotyö ja organisaatiossa tapahtuneet muutokset vaikuttivat siihen, että kun Kouvolan aluesihteerin paikka tuli auki, niin päätin hakea sitä.

- Tässä yhdistyksessä on ollut aina kiva tehdä töitä. Työ on pitkälti samanlaista kuin silloin kun ensimmäisen kerran tulin taloon, ihmisläheistä ja monipuolista.

Pirjo Tyrmi asuu uusioperheessä, johon kuuluvat lapset aviomiehen edellisestä liitosta: pian 14-vuotias tytär sekä neljä jo omillaan asuvaa aikuista lasta. Liikkuminen on Pirjolle harrastuksista läheisin. Kesät kuluvat Saimaalla purjeveneillä tai 1968-vuosimallia olevan Chevrolet Impala –merkkisen avoauton kyydissä.

- Harrastamme mieheni kanssa myös seurapelejä. Ainakin pari kertaa kuussa kokoonnumme peli-iltaan kaveriporukan kanssa. ♦

Justiinan 80 värikästä vuotta

Hilikka "Justiina" Kasurinen pitää kädessään nuoruudenkuvaansa. Kirjahyllyä koristavat lasten ja lastenlasten kuvat.

Teksti ja kuvat: Tuija Wetterstrand

Hilikka Kasurinen, tuttavallisemmin **Justiina**, on elänyt vaihe-rikkaan elämän. Elämän, jossa on ollut surua ja murhetta liiankin kanssa, mutta sisukkuutensa ja ennen kaikkea valoisan luonteensa ansiosta hän on osannut kääntää vaikeudetkin voitoksi. 80-vuotissyntymäpäiviensä kunniaksi Justiina suostui kertomaan elämäntarinansa Tuntosarven lukijoille. Tarinan, jossa olisi aineksia kokonaiseen kirjaan.

Antaa Justiinan kertoa omin sanoin:

"Synnyin Kokkolassa, missä isäni toimi sairasaution kuljettajana. Pian muutimme isäni kotikaupunkiin Pietarsaareen. Isäni oli ruotsinkielinen ja äitini suomenkielinen. Opin lapsena sekä ruotsin että suomen ja toimin joskus tulkkina isän ja äidin välillä. Pikkusiskoni **Maritta** kuoli kun olin kolmen vanha. Äitini kertoi, että olin ennustanut hänen kuolemansa. Leikimme Marittan kanssa kaksistaan kamarin puolella kun

minä otin kakluunista tuhkaa ja ripottelin sitä Marittan päälle. Pian hän sai keuhkokuumeen ja sen seurauksena aivokalvontulehduksen ja kuoli sairaalassa.

Nuorempi pikkusiskoni **Ritva** kuoli talvisodan aikana tukehtumalla hinkuyskään, vain kolmen kuukauden ikäisenä vauvana. Matkustimme äidin kanssa talvisotaa pakoon mummon luokse Ylivieskaan junassa, joka oli täynnä yskiviä sotilaita. Ritva sai heiltä tartunnan. Minäkin sairastin lapsena paljon ja kävin välillä ihan kuoleman rajoilla.

Isä joutui Helsinkiin sotapalvelukseen. Hän halusi perheen mukaan ja niin muutimme tänne pian talvisodan alettua 1939. Ensimmäinen asuntomme Vilhovuorenkadulla Sörnäisissä tuhoutui, kun lähettyville pudonneen pommin ilmanpaine tuhosi talon vintin ja ylimmän kerroksen, missä me asuimme. Äiti laittoi minut suomenkieliseen **Aleksis Kiven** kouluun. Kerran keskellä päivää alkoi pommitus, läheiseen puutalokortteliin osui ja pommin sirpaleet ja ilmanpaine lennättivät koulun katon paikaltaan. Minä ryntäsin ulos muiden lasten tavoin ja hukkasin punaisen koululaukkuni, jossa olivat silmälasini.

Sota-aika oli kamalaa pelkäämistä ja pommikoneiden ääntä. Se oli levotonta aikaa muutenkin. Mustan pörs-

Justiina ja tulkki Minna Paakkolanvaara.

sin kauppa rehotti, kaupan oli lihaa, tupakkaa, kessua, viinaa, kahvia ja muita tavaroita, joita erityisesti laivamiehet toivat. Lomille tulevat sotamiehet käyttäytyivät humalaisina uhkaavasti omaa perhettään kohtaan.

Koska kävin suomenkielisen koulun, niin unohdin ruotsin kielen. Silloin ruotsinkieliset ja suomenkieliset eivät olleet tekemisissä keskenään. Lapsena olin touhukas, aina piti olla tekemistä tai menemistä. Koska olin iloinen ja auttavainen, ainakin yleensä, niin kaikki pitivät minusta ja seurastani. Työnteon aloitin varhain, jo 12-vuotiaana jaoin iltapäivisin Kauppalehteä. Koulun jälkeen hain lehdet painosta ja jaoin omassa piirisäni Töölössä. Koulun jälkeen olen työskennellyt monessa paikassa: tehtaissa, baariapulaisena, kukka-kaupassa, Elannon eineskeittiössä ja Keskon varastolla Katajanokalla, vain joitain mainitakseni.

Tanssimassa kävin ahkerasti, porukalla kävimme eri lavoilla. 16-vuotiaana menin ystävättäreni kanssa Ruotsiin töihin. Ystävätär jäi sille tieleen, mutta minä palasin Suomeen.

Ensimmäisen mieheni **Arthurin** kanssa menin naimisiin jo 17-vuotiaana. Hän oli minulle tuttu lapsuudesta, asui samalla Linjalla Kalliossa. Meille syntyi tiheään tahtiin neljä lasta, poika ja kolme tyttöä. Helsingissä oli kova asuntopula ja saimme oman asunnon vasta kun toinen lapsemme oli syntynyt.

Sairastuin korkeaan kuumeeseen 1954 ja se vei kuuloni. Olin 21-vuotias neljän lapsen äiti. Mies kävi kaupalta soittamassa lääkärin, joka piikitti lääkettä. Kuume laski heti, mutta kun lääkäri puhui minulle näin vain huulten liikkuvan, mutta ääntä en kuullut.

Kuuroutumiseni jälkeiset vuodet olivat vaikeaa aikaa. Mies oli joutunut väärään seuraan ja ryyppäsi. Lasten kanssa oli itkua ja huutoa, kun emme ymmärtäneet toisiamme. Monet itkut itkin silloin. Lopulta sanoin isälleni, että en enää kestä tätä elämää. Isä tuli hakemaan minut autolla. Otin lapset mukaan ja muutin takaisin vanhempieni luokse. Pian sain kaupungin vuokra-asunnon Myllypurosta. Muistan aina sen, kun muutimme uuteen asuntoon lasten kanssa. Oli joulun

aaton aatto. Isä oli teetättänyt meille huonekalut jossain Pohjanmaalla ja ostanut ruokaa. Minä ostin ovelta ovelle kulkevalta kauppiaalta meille kaikille lahjaksi ison maapallon. Se oli aivan ihana joul.

Sain kovan sisun Taivaan Isältä ja nousin pohjasta. Lapset oppivat puhumaan minulle selkeällä huuliolla ja kirjoittamaan asiansa paperille. Sain työpaikan siivoojana Palace-hotellista. Minä olen aina ollut järjestyksen ihminen, joten se homma sopi minulle. Kaikenlaista ylimääräistäkin tein; olin saunottajana, lapsenvahtina ja tein kotisiivouksia. Yksihuoltajan palkka ei riittänyt ja lisätienesteillä ansaitsin ylimääräistä, että sain lapsille uudet vaatteet koulun juhliin.

Näköni on ollut aina heikko. Silmäleikkauksen jälkeen näkö parani, mutta lopulta jouduin jäämään eläkkeelle Palacesta, kun näkö heikkeni liikaa. Olin silloin jo naimisissa toisen mieheni **Pekan** kanssa. Pekka soitti Näkövammaisten Keskusliittoon ja kertoi, että vaimo ei näe mitään. Kun Pekka sanoi vielä, että olen myös kuuro, niin he kehottivat ottamaan yhteyttä kuurosokeiden yhdistykseen. Silloinen toiminnanjohtaja **Kaija Salekari** ilmoitti, että tulee tapaamaan minua. Meillä oli juuri ollut suuret juhlat, kun minä täytin 50 ja Pekka 60. Kaija Salekari ihmetteli vähän, kun meillä oli koti

täynnä kukkia ja kakkua. Hän kertoi, että Mäkeläkadulla on juuri alkamassa kolmen viikon kurssi ja kutsui minut ja Pekan mukaan. Siellä opeteltiin sormiaakkosia ja viittomista, oli kaikenlaista toimintaa ja askartelua. Kolme viikkoa hujautti nopeasti. Sen kurssin jälkeen olimme Pekan kanssa mukana kaikessa mahdollisessa toiminnassa, mitä yhdistys järjesti. Pekka oli aina apuna, opasti ja kuljetti. Pidin tärkeänä, että opin viittomista. Oppiakseni lisää seurasin toisten viittomista niin tarkkaan, että jotkut epäilivät minun vakoilevan heitä.

Pekka kuoli 1996. Olen kiitollinen, että sain elää niin hyvän miehen kanssa. Kerronpa vielä, että Justiinan nimi syntyi mieheni Pekan päässä. Kuurosokeiden pikkujoulussa mieheni sanoi siinä jouluruokia syödessä, että nyt annetaan Hilkalle uusi nimi Justiina. Kun muut kysyivät, että miksi, niin Pekka vastasi, että onhan **Pekka Puupäälläkin** vaimo nimeltä Justiina ja hän itse käyttää nimimerkkiä Pekka Puupää. Nimi hyväksyttiin yksissä tuumin, mutta varsinaisesti otin sen käyttöön vasta Pekan kuoleman jälkeen. Välähti päähäni, että nyt Justiina-nimi käyttöön niin huumori lisääntyy aivan kuin perintönä.

Justiina Kuukkelin keralla. Taaempana pöydällä tekstipuhelin, jota Justiina myös käyttää ahkerasti.

Tietokone on ollut iso ilo, sen avulla pystyn vaihtamaan ajatuksia muiden kanssa. **Atte** oli ensimmäinen tietokoneeni, siitä tehtiin laulukin. Toinen kone oli nimeltään **Kukkeli** ja tämä kolmas on **Kuukkeli**.

Muuta huonoa elämässä ei ole kuin sairaus. Reuma on vienyt voimat käsistä. Parasta elämässä on elämä itse, että saan elää ja katsoa tätä maailman touhua. Kuurosokeiden parissa elämäni on ollut onnellista, olen saanut oppia ja kursseja. Tulkeja haluan kiittää, heistä on ollut iso apu. Olen saanut elää rikkaan elämän ja siitä olen kiitollinen.”

Kyllä tästä tarinasta kirja syntyisi! ♦

Luvaton aikamme

Teksti: Paula Valminen

Liki 50 vuotta sitten kotiini hankittiin televisio. Sellainen isokokoinen ja ulkokuoreltaan ruskeapuinen, yhdeltä sivultaan lasinen laatikko se pienen lapsen silmin oli.

Siitä laatikosta näin mustavalkoisia kuvia. **Teija**-täti kuulutti ohjelmat ja **Kauko**-setä luki uutiset. Iki-ihana **Kylli**-täti maalasi kertomansa sadut kuviksi. Kanavia oli tasan yksi.

Television yläpuolella hyllyllä oli toinen, vähän pienempi ruskeapuinen laatikko. Siitä ei näkynyt kuvia, mutta kuului tätien ja setien puhetta ja laulua. Puhelinlangat lauloivat jo **Katri Helenan** tahtiin, ja kanavia löytyi kaksi: yleis- ja rinnakkaisohjelma.

Siihen aikaan tarvittiin radiolle oma lupansa, kuten televisiollekin. Lupa-paperit säilytettiin vastaanotinten lähetyvillä, josta ne sai helposti esille lupatarkastajan ilmestyessä ovelle.

70-luvun puolivälin jälkeen radion kuuntelu muuttui luvattomaksi. Ei toki lainvastaiseksi, vaan radioluvat jäivät pois käytöstä. Niin minäkin hankin oman radiokasettinauhurin. Kaupantekoon tarvitsin kuitenkin yhden luvan, äidiltä!

Vuosikymmenten myötä televisiot muuttuivat laatikoista tauluiksi. Kanavatarjonta tuntuu karanneen käsistä, sillä vuorokauteen eivät tunnit lisäännä. Ja väriä on tullut niin kuviin kuin kielenkäyttöönkin. Voin tuumata tutun selostajan sanoin: - Taivas varjele, mitä sieltä oikein tulee!

Radio- ja televisiokanavat pursuavat mainoksia. Ärsyttäviä ovat jo aamupala-aikaan televisiosta töräytetyt ruoansulatuskanavan toimintaan vaikuttavien valmisteiden mainokset. Vähemmälläkin vatsani toimii!

Luonto- ja keskusteluohjelmat ovat nykyään ohjelmiston parasta antia. Urheilulähetyksetkin löytyvät useimmiten maksullisilta kanavilta. Innokkaana penkkiurheilijana en silti ole sortunut korttipeliin.

Alkuvuodesta tuli viimeisin mullistus, kun televisiolupamaksutkin poistettiin. Tilalle tuli jokaisen aikuisen maksettavaksi tuloista riippuva Yle-vero.

Mieleeni vain nousee ajatus: mistä kuurosokea Yle-veroa maksaa? Jos kuuloa ei ole ja näkö ei riitä television viitottujen ohjelmien seuraamiseen, on tiedonsaanti ulkopuolisen henkilön varassa. Maksaako kuurosokea turhaan Yle-veroa, jos hänellä ei ole tietokonettakaan? ♦

Satuja keholle

Teksti: Riitta Lahtinen

Ensimmäinen kuurosokeiden ja työntekijöiden Satujen kerrontaa keholle –kurssi kokosi 12 henkilöä Keski- ja Etelä-Suomesta. Keholle tarinoiden kertomisen aikana huomasimme, etteivät ikä tai sukupuoli ole este satujen kerrontaan. Kurssilaiset olivat 30-60 –vuotiaita ja mukana oli kolme miestä. Osallistujista seitsemän oli kuurosokeaa henkilöä, muut edustivat eri ammattiryhmiä kuten Celia-kirjastoa, tulkkeja ja päiväkodin henkilökuntaa.

Satujen kerronta keholle on osa sosiaalishaptista kommunikaatiota. Tarinoita tuotetaan käsikosketuksilla, ns. kehoviesteillä eli haptiiseilla. Muotojen ja kuvioiden vastaanottamisessa keskityimme kosketuksen kielipin eli hapteemien harjoittamiseen, kuten painovoiman käyttöön, viivojen suuntien ja suunnan muutosten hahmottamiseen. Harjoittelimme spontaania ja ohjattua tarinan kerrontaa. Satukirjan sivun kertominen toteutettiin kohokuvien avulla. Aluksi selkään sovittiin sadussa oleva hahmo, hahmon paikka ja toiminta. Tämä toteutettiin niin, että esimerkiksi täysin kädestä käteen viittova henkilö tutustui kohomateriaalisivuun, jossa oli

pitkäkaulainen kirahvi syömässä puun lehtiä. Kuvan hahmottamisen jälkeen hän esitti sadun vastaanottajan selkään. Yhteisessä keskustelussa tarkasteltiin tarinaa ja keksittiin sille jatkoa.

Lopuksi rentouduttiin tarinan kerronnalla käsivarteen. Käsivarteen sovittiin tietyt mielikuvapaikat, kuten mäki-ranta-saari. Tarinan kertoja sai näin mielikuvamaiseman, johon hän sai keksiä erilaista toimintaa, kuten ihmisen kävelemässä rannalla ja mitä kaikkea hänelle siellä tapahtuikaan!

Satujen kerronta keholle sopii kaikille asiasta kiinnostuneille. Näkövammaiset ja kuulonäkövammaiset vanhemmat ja isovanhemmat voivat käyttää menetelmää näkevien lastensa ja lastenlastensa kanssa, kun satukirjojen kuvia ei näe. Sokeiden lasten vanhemmat ja ammattilaiset voivat käyttää menetelmää lapselle, joka ei näe kuvia. Tällöin kuvien hahmottamista tai mielikuvaa tuetaan kosketusviestein.

Satuja keholle -aiheesta ilmestyy ensimmäinen kirja syksyllä. Menetelmästä ja koulutuksista voi kysyä lisää riitta.lahtinen@kuurosokeat.fi. ♦